

પૈસા લાવો ને ખાયડો વેચાતી બા.

ખાયડો. ૩૪૬૫

અથવા,

સંસારોપયોગી રસીલી કથ

રચનાર.

નંદલાલ ઉત્તમરામ સુતરિયા.

દાહરો.

પ્રીતિ પરણી ખાયડો, પાણુ વિચારો વ્રાત;

નખળી જો આવી મળે, જન્મ તણી પંચતા.

સુરત.

‘જોદાબક્ષ મેસ.’ છાપનાર તથા વેચનાર મંચેર

જમશેદજી. પોદવાળા. હુડાન નાણાવટ.

ક્રીમત એક આના.

અરે રૂમરા સાંદળ, એક આનામા.

બાયડી.

આપણામાં બાળ લગ્નનો ખરો ચાલ લેવાને લીધે મળતા સ્વમા
 વની સ્ત્રી પગપાડી એ બની શકતું નથી. ઘણાક સારા વિદ્વાન નેસા
 રા કેળવણી પામેલા પુરુષને મળેલી સ્ત્રી ઘણી ખરી વગડાના રોજ
 જીવી રહીયછે. અને માત્ર અભુજને સર રા ગુણ તથા સારી કેળવણી
 પામેલી બાયડી હાયછે. જેથી પેઢીને બરેબર બનતું નથી. બડાઈ ડં
 ૨ પરમા હર રોજ થયા કરે છે. ગણપતગમ કરીને એક વાણિયો
 ને મારી ગાંત કેળવાયેલા હતો પણ તેની બાયડી ઘણીજ
 બાળી અંતર કુભારજી હતી હમેશ પછો દહાડો ચડ ચારે સુતી
 ઉઠે. તેનો ઘણી સત્તામાં રોશન હપર ચાડીએ જતો હતો તે
 વખતે પોતાના બાયડીને ઉઠાવને ખુશ પાડે. પણ તે પાંજ જેવી
 સુતેલી ઉઠે અને અણી તરફથી ચુનામા જોખણ ધાવે. વળી લોટ
 નહોતોતા ઘંટીમાં એવાજુ ધાલીન સે તેજ વખતે વળી સીવવાનું
 પણ સોપણ લઈને ખેસે થોડા વખત થયા પછો જ્યારે ઘણી ઘર
 મા આવે તે વખતે ધગ્મા વાસી કામ કાજ પડે. ને ન પાછુ તો
 ના ઘણીને રોશન પર જાતું હેયછે તો પણ તેકુવડનું તો કાઢ
 ઠેકાણુજ નહિ. એવી રીતની અનક પીડાતી તેજિચારે પીડાના હતો
 પણ તે સમજુ હતો. તેથી કંકારુ થતો નાહોતો તો પણ તે બિચા
 રો તેનાથી બહુજ દુઃખી હતો તે પોતાના માખ પને જાણે તો નહિ.
 પણ અખંત નીસાસો આપતો હતો એક દિવસે તેને પોતાની
 પોતાનાં ધગ્મા ખીજી ભાગમાં રાખવાનો વિચાર કરી તેને
 ખપી. અને તેને આગ કગવાને માટે પોતાના ઘરમાંથી અનજ
 વગેરે આંખવા માંડ્યું તે મિચાનાના દુઃખની વાત શાંભળના
 આંખમાંથી પાણીની ધાર ચાહ્યા વગેર રેહ્યજનહિ તે
 ના શા ભોગ ભાગેલા હશે કે એવી કુભારજી બાયડીને પરણ્યો.
 લોતી સમા કેરી સ્ત્રીને બોલી શકે! પણ બાઈઓ સે બા

(૨)

અતઃમાં શરમાયાતો પછી જેવી હશે તેવી જન્મ સુધી વેઠી પડશે. પરમેશ્વર! તે ગિયારાએ શું પાપ કર્યું હશે? તેને સંસારનો લા'વો લીધો! તેને શું સુખ લીધું! વગર ફાગડની તેને પીગવળ ગી. તેની નાતમાં ખીછ આવડી થઈ શકતી નથી. તેથી તે હમેશાં ના જીડા દુઃખમાં પડ્યો. અને હરરોજ તેનું શેર શેર લોહી સુકાવા લાગ્યું.

હવે પેલી કુભારજી પણ સમજવા લાગી કે હવે જો હું કાંઈ સુખ ઈશ નહિ; તો મારો જન્મારો બ્યયં જશે. કારણકે જ્યાં સુધી હું સુધારવાની નથી ત્યાંસુધી મારો ધણી અને રાખવાનો નથી.

ગણપતરામે પણ પોતાની ખાંપડીને શીખામણુ દેવાને પોતાના ઘરના પાંછલા ભાગમાં સારા આચરણુ ગણુ ભાડુત રાખ્યું હતું. અને તેની પાસે ભાડું ન લેતા પોતાની આવડીને શીખામણુ દેવાનીજ પાછી સરત આગળની કરી હતી.

કેટલાક દિવસ પછી તેની આવડી જરા સુધરી તેથી ખાંપડીની સાથે કેટલીક કબુજત લઈ રાખી. વળી થોડાક દિવસ ગયા પછી પાછી તેની ખરાબ આદત સર થવા લાગી. જેથી વળી તેની આવડી ને ઘરના બીજા ભાગમાં રાખી. તે આવડીનો છોકરો થએલો હતો તે પણ તેની માતા સ્વભાવનોજ હતો. કારણકે જેવા યુલુ માન હેમ તેવાજ ગુણ ધણુ કરીને છોકરામાં આવેછે.

એક સમયે તેને પોતાના છોકરાને તથા વહુને કહ્યું કે હું નાકર એ જાહી છું. વખતે ત્યાંથી કોઈ માણસને કાંઈ લેવા કરે મોકલું તો આપજો.

ગણપતરામે એમ જાણીને કહ્યું હતું કે હવે ઉન્નતાનો વ પાસે આવવા માડ્યો છે. જેથી પાછી આણી વગેરે કાંઈ સેવા કાઢને મોકલું અને અડખંગો વખતે ન આવે. તે

આગળથી કહી મુશ્યું હોય તે માફ. જેવખતે ગણપતરામે કાંઈ ચીજ લેવા આવે તો આપવી. એમ કહ્યું. તે વખતે તેના બારણા આગળથી એક લકડંગોં જતો હતો. તેને શબ્દવ્યં. અને જરા રે ગણપતરામ નોકરી ને ગયા. ત્યારે તેલકડંગોં ધરમાં ગયો. અને કહ્યું શઠમાહિમે રૂપિયા પચાસ મંગાવ્યા છે. તે મને આપો. ને પછી જઈ તેમને આપું આ કહેવાથી તે કેળવાયલા વગરની બાવડી ઉડી પેટા ઉખાડી અંદરથી રૂપિયા પચાસ ગણી આપ્યા. ત્યાર બાદ જ્યારે તેનો ધણી આવ્યો. ત્યારે તેની બાવડીએ રૂપિયા આપ્યાની વાત કહી. જેશબ્દથી ગણપતરામ બોલ્યો વાહ! કેળવાયલા અને અકેળવાયલામાં કેટલો તારાવત છે. રૂપિયા જેવી ચીજ આપવી તે એમને એમ આપાવ' તે પણ વળી થોડા નહિ પણ પચાસ. હાન બાવડી તેની સાથે ગહેતી હતી. હવેથી પેટી ની કુંચી ગણપતરામ લઈ લીધી અને બાવડીને કહેઝે કે હવે પછી એની જ રે ચીજ આપવી નહિ. મં તો ફક્ત પાણી તથા મંગાવવાની તલબથીજ કહ્યું હતું. કાંઈ રૂપિયા જેવી ચીજ ને મારે વગર ચીટીએ આપવા કહ્યું નહિતું. ગણપતરામ સમજી હોય થી વધારે કંઈ જાણ નહિ. રૂપિયા કોણ લઈ ગયો તેની તપાસ કરતાં ઠગ પકડાયો નહિ.

ગણપતરામની અભુજ બાવડીથી તે બિચારાના રૂપિયા ગયા. રૂપિયા પચાસ આહા! તેમણે તેને કેટલી મુશ્કેલી પડી હશે! તે આવી બેવકુફ બાવડીએ જરા વાગમાં ગુમાવ્યા. રામ રામ!! એક વખતે ગણપતરામે પાતાની બાવડીને કહ્યું આજે મારે મારે દાળ ભાત કરી મુશ્યું, એટલે હું આવી જઈદીથી આઈ હોય જઈશ. એમ કહી તેનો ધણી નોકરી પર ગયો. ત્યારે તે યડી વિચારવા લાગી કે મારા ધણીએ દાળભાત રાંધવાના કહ્યા

છે તે કેમ સંધુ? એ તો કોઈ દિવસ દાગબાન ગંદયા નથી. દાગ અને બાન જુદાનો થાય પણ દાગબાન સાથે રાધી એ તો ખીચડી થઈ જાય પણ કહ્યું છે તેમ કડું તેમ વિચરી દાગ અને બાન સાથે તપેલીમાં એ સ્થા અને તેમાલીકું મરચુ વગેરે નાંખ્યું. પછી તેના ધણી આવ્યા અને ખાલીનું ગળડી જેવું રહેલું એ ઇ ધણીનું ચુસ્કું થયો પણ સમજી નેથી તેનાતને જવા દે. એ મુખ્યાને જુઓ એવો થયો. પછી સાજરે આવીને તો ખાચડીને વધારે શીખામણી દીધી પણ તે પરથર ઉપર ખાણીનું હતું તેને પોતાની પાડીને મુધારના ધણી મહેનત લીધી. પણ અયાર મુખી તે બર્થ ગત હતી.

તે ખાચડી જ્યારે સંધતી હતી ત્યારે કાઈ સકાર વગરનું સંધતી હતી. કોઈ દિવસ ખાચ કોઈ દિવસ રોજી અને કોઈ દિવસ તીણું. વગેરે અનેક તરેણું વીચિત્ર રાખતી હતી. જે બાળ કોઈનેતો બાળુ ન. એ નહિ. પણ બિચારના કરમના ભોગ છે તે બિચારાને માથે તેના માખાપે પગર મોંઘા હોતા.

એક સમયે તેણે પોતાના ધણીને માટે સગડી લાગે દુધ નું કરવા મુક્યું. પણ તે નીચે ફેટકા તાપ રાખ્યો તેનું તેને બાન નહતું મુખામા તાપવધારે રહેલો તે ખાચડી તે હતી અને તદન અકલ વગર ॥ હતી. તેણી પકોશી. માં ગપાટા મારવા બેઠી. તે પેલું સંધલું દુધ તદન બર્ષ ત્યાં મુધી તેને તે ઉતારવાનું કાંઈ બાનજ નહોતું. અ રાત પડી હતી. તેથી તેના ધણીને બજારમાંથી બીજું શી રાક્યું નહિ. અને દુધ વગર ખાણું પડ્યું.

(૫)

એક દિવસે તેની બાયડી તેના ઘણીને કહેછે; આ માટીનો ચુલો શામાટે આપણે ત્યાં રાખ્યોછે? મારે રોજને રોજ લી પવો પડેછે પણ જો લકડાનો ચુલો તમે લાવોતો મારે લી પવો ફરવાની પચાત નપડે. ગણપતરામ બોલ્યો અરે તારા જેવી બાંજ બાયડી મેં પૃથ્વીના પડમાં જોઈ નથી. વારુ તે લાકડાનો ચુલો કોઈ જગ્યાએ જોયો છે? તું જ વિચર. કે લાકડાનો ચુલો હોયનો બળી ન જાય. વડુ - લાકડાનો ચુલો બળી કેમ જાય. માટીનો ચુલો કેમ નથી બળતો! અને લાકડાનો ચુલો બળી જાય એ શું? ગણપતરામ -- અરે બોળી, ચુલામાં આપણે લાકડા બાળીએ છીએ તેમ લાકડાનો ચુલો હાય તો તે પણ બળે. આવી કમચાકલ તી બાયડીએ સારા કેળવાયલાને શું સુખ આપે ને સુખ પામે શું! ખરેખરી મિતિ સરખે સરખા જોડામાં જ હોયડે. અરે એવા બાયડીએના ઘણી આ શું સુખ પામે. કંઈ જ નહિ!

ગણપતરામ -- પેલા ચોપડાએ તે હું માણસ મોકલું તેને આપજે. મારાથી જાંચકાય એમ નથી. તેથી લઈ જતો નથી.

પેલી બાયડી સમજ કે ઘણીએ રાંધેલા ચોપડા (ચાર પડાળી રોટલી.) કહ્યા એમ ધારી જે માણસ આજુનું હતું તેને રમું હઠાડી ખાવાના ચોપડા કહાડી આપવા લાગી. જે જોઈ ચાક! બોલ્યો. આ શું આપોછો? એશા કામમાં આવશે? ન વગરના બાયડીએમાં મિજાજ વધારે હોયછે. તેથી તે ને કહ્યું. તને આપું તે સીધા રીતે લઈ જા. તારે શું તમે

તારે જે આપીએ તે સીધી રીતે લઈને જા. ચાકર લઈને
 સ્ટેશન ઉપર જ્યાં તેના શેઠ બેઠો હતો ત્યાં આવીને. બાઈચો શે
 ઠાણીએ તો શેઠલીએ આપીછે તે ક્યાં મુંકું? ગણપતરામતે
 વિચારમાં પડ્યો. શેઠલીએ કૈવી! મેં તને ચોપડીએ લેવ
 માકલ્યો હતો અને આ શું લાવ્યો? ચાકર બાઈચો મેં શેઠાણી
 ને કહ્યું પણ તેને તો મિજાજ કરી શેઠલીએજ આપી
 આથી ત્યાં બધા બેઠેલા હતા તેઓની આગળ તથા ત
 પરી ને ચાકર નફરોની આગળ તે બિચારાની આખર ગઈ.
 બિના બનવાથી તે બિચારાના બેત્રાગ દિવસ દિલગિરીમાં જ ગયા.
 આમ છતાં તેની જીંદગી ૧૧ દિલગિરી મરતા સુધી ચાલુ હત
 વળી એક વખતે તેને ઘેર પરગામના પરોણા આવેલા
 છતાં તેની બાયડીની અસહ્યતાને લીધે તેનું દિલ અતિ
 દુઃખીન હતું. આખરે તે આદુખ બોલી જીંદગી કરતા મ
 વધારે ચાહવા લાગ્યો.

ઓ નાથરે, જોડું હાથરે, થજે સરણરે.

દુખડા બહું, ખુરી વહું, આપી સહું.

સારું એથી મરણરે. ઓ નાથરે

લાવણી.

મારે માથે દુઃખડા આવા, શીઠ મને માથે અ
 ખુરી વહુથી લોકે નીંદા, કેમ દિવસ જશે

(૭)

શ્રી મારી, રોઝનજેવી રોઝ ખરી;
કહું છું, સારું સારું ખરે હરી.
રજ ભાસે, ત્રાસે તન તવાયું ને;
નપરગચા, ઠીકજ ત્યારે થાતજ હોં.
ભુજંગી છંદ.

હરી દુખડા થીયડે મારી વાલે,
કિધા ઘાવ માતાપિતા ખૂબ સાલે.
કરે ઠીક તું, કાંકરે મારું હારિં;
મળી શીડને નાર હ્યાં કાજ મારે,
રહ્યા હોત વાંઠાં તદા સૂધ સાંધા,
નાંહું સોસ કસોસ કે થાત વાંધા;
લઈ લે ઉપાડી અધીરો હરારે.
મળી શીડને નાર હ્યાં કાજ મારે.

પ્રમાણે તે બચારાએ જન્મ તેમ દુઃખે પાપે પોતાની
દેલી જાંઘગી પુરી કરી. અરે ભાઈઓ અનેક પ્રાકરના
બાળ લગનમાં થાયછે. તેમજુને મોટપણે પણ મળ
ભાનીબાયડી નહોયતો માહા આબદના ભારા.

પિય બાંધવો બાયડી પરણી તે વખતે મળતા સ્વ
ધનેજ પરણવી. ઘણાકો માબાપના છતા એમ કર
યછે. પણ આખરે નબળી મજલી સી તમારેજ

(૮)

માથે પડશે. શાક લેવાજો આપણે

તો તેપણ જોઈને લઈએ છીએ.

દગી નો સબધ તેને એમને એમ ગુ.

લેવીએ ઠીકછે? ના, એમાં ઘણી વાર માઠા

આપણામાં કેહેવત ચાલેછે કે “શાક બ

બગડ્યો. અથાત્ બગડ્યું તેનું વરસ બગડું

બાઈડી બગડી તેનો જન્મારો બગડ્યો” ઘણું કરીને જ.

દેવ આગળથી હોયછે તેજ મોટપણે રહેછે. તેથી જો

જાણી પીછાનીને બાઈડી પરણવામાં આવેતો નહારી નીવ

ડવામાં આવે નહીં પછીથી બગડ્યું એતો સગતી ઉપર

આધાર રાખેછે. ભાઈએ બાઈડી પરણેતો મનસ્વલા

મેળવીને પરણવી. આ સવાલાખની શીખામણની જ.

તમારામાંની કોઈ બાઈડી નખળા સ્વભાવની નીકળે ત્યારે

માલમ પડે.

સમાપ્ત.

